

א בְּשַׁנַּת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ־יְהוּדָה בָּא נְבוּכַדְנֶאֶצַּר
 מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלַם וַיֵּצֵר עָלָיָה: ב וַיִּתֵּן אֲדֹנָי בְּיָדוֹ אֶת־יְהוֹיָקִים
 מֶלֶךְ־יְהוּדָה וּמִקְצַת כְּלֵי בַיִת־הָאֱלֹהִים וַיְבִיֵאם אֶרֶץ־שָׁנְעַר בֵּית
 אֱלֹהָיו וְאֶת־הַכֵּלִים הֵבִיא בֵּית אוֹצַר אֱלֹהָיו: ג וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ

רע"י

מרד זו והיא הייתה שנת אחת עשרה למלכות יהויקים חמש שנים קודם שכבשו ושלש שעבדו ושלשה שמרד זו ואז מת יהויקים תחת ידו והמלך נבוכדנצר תחתיו יהויכין בנו: (ב) ומקצת כלי בית האֱלֹהִים. לקח ומקצתם נשאר כמו שנאמר (ירמיה כז) כה אמר ה' לצבאות אל העממדים ועל היס ועל המכוונות ועל יתר הכלים הנותרים צעיר הזאת: ויביאם ארץ שָׁנְעַר בית אֱלֹהָיו. לקלט לעבודת כוכבים שלו הציא גם את השציה כולה אף

(א) בשנת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יהויקים. וכי אפשר לומר כן והלא הוא מלך בשנת ד' ליהויקים שנאמר (ירמיה כה) בשנה הד' ליהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היא השנה הראשונה לנבוכדנצר ומה ת"ל בשנת שלש בשנת שלש למרדו שנאמר (מלכים ז כד) ויהי לו יהויקים עבד שלש שנים וישב וימרד זו שלש שנים ובשנת שלש עלה עליו והיא שנת שמונה לנבוכדנצר דאמר מר שנה ראשונה כשב ננוה שניה עלה וכשב יהויקים ושלש שנים עבדו ושלש שנים

ביאור על פי המלבי"ם

נבוכדנצר, ורק אחר כך התנשא למלוך מלכות שלימה, ובשנה השלישית למרידתו בָּא נְבוּכַדְנֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל אל יְרוּשָׁלַם, וַיֵּצֵר עָלָיָה.

(ב) ולא היה נבוכדנצר צריך לצור על העיר ימים רבים [כפי שהוצרך לצור זמן רב על העיר כשבא עליה שוב בימי צדקיהו], אלא מיד וַיִּתֵּן אֲדֹנָי בְּיָדוֹ אֶת יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה, וּמִקְצַת כְּלֵי בַיִת הָאֱלֹהִים, ומתוך כך שנפל מלך יהודה בידו בקלות היה ראוי לנבוכדנצר להבין שנעשה הדבר בהשגחת ה', אך הוא לא הכיר ביד ה' אלא תלה את נצחונו בעבודה זרה שלו, וַיְבִיֵאם [-הביא את השביה כולה, האנשים והכלים] לְאֶרֶץ שָׁנְעַר אל בַּיִת אֱלֹהָיו, להודות לעבודה זרה שלו על נצחונו, וְאֶת הַכֵּלִים של בית המקדש הֵבִיא בֵּית אוֹצַר אֱלֹהָיו, ומחמת כן לאחר זמן בא עונש על בית נבוכדנצר,

זמנו של ספר דניאל מתחיל בסוף ימי בית המקדש הראשון, עם גלות יכניה מלך יהודה, שהיתה אחת עשרה שנים לפני גלות צדקיהו מלך יהודה וחורבן בית המקדש וירושלים. ספר דניאל נכתב על ידי אנשי כנסת הגדולה (ולא על ידי דניאל בעצמו כיון שהיו נבואותיו בבבל, ואין כותבים נבואות בחוץ לארץ).

לדעת הרמב"ם, האברבנאל ועוד מפרשים היה דניאל נביא. והטעם שנבואותיו הם חלק מה'כתובים', וכן מה שאמרו בגמרא שאינו נביא, היינו כיון שלא נשלח לומר את נבואותיו בפיו לעם ישראל, אך כל דברי הספר נאמרו לו בנבואה גמורה.

פרק א

(א) בְּשַׁנַּת שְׁלוֹשׁ לְמַלְכוּת יְהוֹיָקִים מֶלֶךְ יְהוּדָה, והיינו בשנה השלישית למרידתו של יהויקים, כי בתחילה היה נכנע לפני

לְאִשְׁפָּנֹו רַב סְרִיסֵיו לְהֵבִיא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וּמִן־
הַפְּרִתָּמִים: ד ילְדִים אֲשֶׁר אֵין־בָּהֶם כָּל־מוֹם^א כְּתִיב מֵאוֹם וְטוֹבֵי מְרָאָה
וּמִשְׁכָּלִים בְּכָל־חֲכֻמָּה וְיָדְעֵי דַעַת וּמִבְּנֵי מַדְעַ וְאֲשֶׁר כָּח בָּהֶם לַעֲמֹד
בְּהִיכַל הַמֶּלֶךְ וּלְלַמְּדָם סֵפֶר וּלְשׁוֹן פְּשָׁדִים: ה וַיִּמְנֹן לָהֶם הַמֶּלֶךְ

רש"י

השתייה ומן השנייה מפני אימת מלכות ושמעמידים
עלמנן כשנלכדים לנקיזהם: וללמדם ספר. מוסר. מוסר.
על אשר כח זהם: (ה) וימנן. לי הזמנה:

את האנשים ואת הכלים הציא אח"כ צית האור:
(ג) הפרתמים. דוכסיס: (ד) ואשר כח בהם.
פירשו רז"ל שיהיו אונסין עלמנן מן השחוק ומן

ביאור על פי המלבי"ם

וְטוֹבֵי מְרָאָה בַּמּוֹנֵה גּוֹפֵם וּמִרְאָה פְּנִיָּהם,
וּמִשְׁכָּלִים בְּכָל חֲכֻמָּה, וְהֵינּוּ שְׂוֹדְעִים
לְהַבְחִין בֵּין טוֹב לְרַע, וְיָדְעֵי דַעַת, וְהֵינּוּ
שֵׁישׁ לֵהֶם יְדִיעוֹת הַמוֹשְׁגוֹת עַל יְדֵי
הַחוּשׁ וְהַבְחִינָה, וּמִבְּנֵי מַדְעַ, וְהֵינּוּ שֵׁישׁ
לֵהֶם יְדִיעָה בַּחֲכֻמוֹת הַמְּסוּדָרוֹת
וְהַעֲרוּכוֹת כְּמוֹ חֲכֻמוֹת הַרְפוּאָה וְהַכֶּרֶת
הַטָּבַע, וְיֵשׁ לֵהֶם בְּהֵם 'הַבְּנָה', שְׂוֹדְעִים
לְהַקִּישׁ דָּבָר לְדָבָר, וְלְהַבִּין דָּבָר מֵתוֹךְ
דָּבָר, וְאֲשֶׁר כָּח בָּהֶם לַעֲמֹד בְּהִיכַל הַמֶּלֶךְ,
וְהֵינּוּ שֵׁיחָא גּוֹפֵם בְּרִיא וְחֻזְק, וְיֻכְלוּ
לַעֲמֹד עַל רְגְלֵיהֶם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, וְלְהַמְנִיעַ
זְמַן רַב מִלִּישׁוֹן וְכְדוּמָה, וּלְלַמְּדָם סֵפֶר
וּלְשׁוֹן פְּשָׁדִים - וְכֵן שֶׁתִּהְיֶה לֵהֶם הַכְּנָה
נַפְשִׁית לְלַמּוֹד אֶת שֶׁפֶת הַכְּשָׁדִים, הֵן
בְּקִרְיָתָהּ מֵתוֹךְ הַכְּתָב, וְהֵן לְדָבָר
בְּלִשׁוֹנָה, וְלִשׁוֹן כְּשָׁדִים' לֹא הִיָּתָה שֶׁפֶתָם
שֶׁל הַמוֹן הָעֵם, אֲלֹא לִשׁוֹן הַחֲכָמִים
הַמְּדַבְּרִים בְּדַבְּרֵי חֲכָמָה וּמְלִיצָה, וְזוֹ לִשׁוֹן
קָשָׁה יוֹתֵר לְלִימוּד.

בימי בן בנו, בסיבת הכלים הללו, כפי
שיבואר להלן.

(ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶצַּר לְאִשְׁפָּנֹו רַב
סְרִיסֵיו - הַמּוֹנֵה עַל כָּל הַשְּׂרִים,
לְהֵבִיא לְבַבֵּל יְלָדִים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל -
מֵהַמוֹן הָעֵם, וּמִזֶּרַע הַמְּלוּכָה - מַלְכוּת
בֵּית דָּוִד, וּמִן הַפְּרִתָּמִים - מִבְּנֵי
הַשְּׂרִים, כִּיּוֹן שֶׁרָצָה שֶׁכֹּאשֶׁר יִגְדְּלוּ
הַיְלָדִים יִהְיוּ הַיְלָדִים שֶׁמִּזֶּרַע הַמְּלוּכָה
עוֹמְדִים לִפְנֵיו בְּהִיכַל הַמְּלָכוֹת, וְיִלְדֵי
הַשְּׂרִים יִחְזְרוּ לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל וְיִהְיוּ שְׂרִים
שֵׁם, נִכְנָעִים לְמַלְכוּת נְבוּכַדְנֶצַּר, וּמְכִירִים
אֶת נִימוּסֵי בָבֶל. וְהַיְלָדִים מֵהַמוֹן הָעֵם
יִהְיוּ מִשְׂרָתֵיו בְּעִנְיָנִים קְלִים יוֹתֵר [וְגַם
כִּיּוֹן שֶׁהִיָּה נְבוּכַדְנֶצַּר אָדָם חָכָם וְנָבוֹן,
וְנוֹדַע לוֹ שֶׁחֲכָמַת הַיְהוּדִים גְּדוּלָה מְכֻל
הַחֲכָמוֹת שְׁבַעֲעוֹלָם, מַחֲמַת הַנְּבוּאָה
וְהַשְּׂכִינָה שֶׁשָּׂרוּ עֲלֵיהֶם, רָצָה שֶׁיַּעֲמִדוּ
לִפְנֵיו מִיְלָדֵי הַיְהוּדִים, כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה
חֲכָמָתָם לוֹ לְעִנְיָנִים].

(ה) כיון שרצה המלך שיגדלו הילדים
באופן הטוב ביותר, וַיִּמְנֹן לָהֶם הַמֶּלֶךְ -
דאג המלך להזמין להם את מאכליהם

(ד) וציוה שיהיו אלו ילדים מושלמים
בגופם, אֲשֶׁר אֵין בָּהֶם כָּל מֵאוֹם [-מום],

דְּבַר-יוֹם בְּיוֹמוֹ מִפֶּתַח-בַּיִת הַמֶּלֶךְ וּמִיַּיִן מִשְׁתֵּיו וְלִגְדֵלָם שְׁנַיִם שְׁלוֹשׁ
וּמְקַצָּתָם יַעֲמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: וַיְהִי בָהֶם מִבְּנֵי יְהוּדָה דְּנִיָּאל
חֲנַנְיָה מִישָׂאֵל וְעֶזְרִיָּה: וַיִּשְׂם לָהֶם שֵׁר הַסְּרִיסִים שְׁמוֹת וַיִּשְׂם
לְדְנִיָּאל בְּלִטְשַׁאצָּר וְלִחְנַנְיָה שְׁדֶרְךְ וְלִמִּישָׂאֵל מִישֶׁךְ וְלְעֶזְרִיָּה
עֶבֶד נְגוּ: ה וַיִּשְׂם דְּנִיָּאל עַל-לְבָו אֲשֶׁר לֹא-יִתְגָּאֵל בְּפֶתַח-בַּיִת
הַמֶּלֶךְ וּבִיַּיִן מִשְׁתֵּיו וַיִּבְקֹשׁ מִשֶׁר הַסְּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאֵל:

רש"י

(ז) בלִטְשַׁאצָּר. על שם עזרת כוכבים של צל
שקרויה צל שנאמר די שמה צלטשאר כשם
אלהי, צלטשאר שם לי חכמה צלי ארמי:
(ח) יתגאֵל. לי ללנוך:

מפת בג. הוא שם מאכל המלך צלי כשדים וש
פותרים פת צג לחם ואין נראה כן שהרי כתיב
ויחי המלצר נושא את פת צגם ונותן להם זרעונים
ואין זרעונים חליפי לחם אלא חליפי תצטיל:

ביאור על פי המלבי"ם

היה שמו של אלהיו, כיון שראה בדניאל
מיד שיש בו מעלה גדולה ורוח אלוקית,
ונבוכדנצר בעצמו ציוה לקרוא את שמו
כשם אלהיו [כמבואר להלן פרק ה' פי"ב],
וְלִחְנַנְיָה קרא בשם שְׁדֶרְךְ, וְלִמִּישָׂאֵל
בשם מִישֶׁךְ, וְלְעֶזְרִיָּה קרא עֶבֶד נְגוּ.

בעצמו, דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ - בכל יום לפי
עניינו, כי יש מאכלים המתאימים לחורף
ויש מאכלים המתאימים לקיץ, מִפֶּתַח בַּיִת
הַמֶּלֶךְ - מהמאכלים העולים על שולחן
המלך בעצמו [בג' הוא מאכל], וּמִיַּיִן
מִשְׁתֵּיו - ומהיין שהיה שותה בעצמו,
כיון שהמאכלים והמשקאות המשובחים
והעדינים מורחבים את הדעת, וְלִגְדֵלָם
שְׁנַיִם שְׁלוֹשׁ, שזהו זמן ארוך דיו כדי
לחנכם וללמדם את כל הנצרך,
וּמְקַצָּתָם, אותם שיצליחו בלימודיהם,
יַעֲמְדוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ.

(ח) כיון שראה דניאל שהמלך מכנה אותו
בשם אלוהיו, חשב שירצה להעבירו על
דתו, ולתת לו מאכלים ומשקאות של
עבודה זרה, ולכן וַיִּשְׂם דְּנִיָּאל עַל לְבָו
אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאֵל בְּפֶתַח בַּיִת הַמֶּלֶךְ וּבִיַּיִן
מִשְׁתֵּיו, והחליט בדעתו למסור נפשו על
הדבר [כפי הדיון, שאם מבקשים להעביר
יהודי על דתו, אפילו אם עושים כן
בעבירות שבדרך כלל אין דינם 'הרג ואל
יעבור', עליו למסור נפשו על כך], וַיִּבְקֹשׁ
מִשֶׁר הַסְּרִיסִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגָּאֵל, ולא
ביקש אמתלאות אחרות לכך, אלא אמר
בפירוש לשר הסריסים שהדבר אסור לו
מצד דתו, ואף שהיה על ידי כן בסכנה

(ו) וַיְהִי בָהֶם -מבין המון הילדים
שלקח], מִבְּנֵי יְהוּדָה - מזרע היחס של
בית דוד, ארבעה ילדים אלו, דְּנִיָּאל,
חֲנַנְיָה, מִישָׂאֵל וְעֶזְרִיָּה.

(ז) כיון שהיתה דרכם לשנות את
שמותיהם של העומדים לשרת את
המלך, וַיִּשְׂם לָהֶם שֵׁר הַסְּרִיסִים שְׁמוֹת,
וַיִּשְׂם לְדְנִיָּאל את השם בְּלִטְשַׁאצָּר, שזה

ט וַיִּתֵּן הָאֱלֹהִים אֶת־דָּנִיָּאל לְחֹסֵד וְלִרְחֻמִּים לְפָנָיו שֵׁר הַסְּרִיסִים:
 י וַיֹּאמֶר שֵׁר הַסְּרִיסִים לְדָנִיָּאל יֵרָא אֲנִי אֶת־אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
 מָנָה אֶת־מְאָכְלֵכֶם וְאֶת־מִשְׁתֵּיכֶם אֲשֶׁר לָמָּה יֵרָאֶה אֶת־פְּנֵיכֶם
 זַעֲפִים מִן־הַיְלָדִים אֲשֶׁר כָּגִילְכֶם וְחִיבַתֶּם אֶת־רֵאשֵׁי לְמֶלֶךְ:
 יא וַיֹּאמֶר דָּנִיָּאל אֶל־הַמֶּלְצָר אֲשֶׁר מָנָה שֵׁר הַסְּרִיסִים עַל־
 דָּנִיָּאל חֲנֻנְיָה מִישָׂאֵל וְעִזְרִיָּה: יב נִסְגָּא אֶת־עֲבָדֶיךָ יָמִים עֶשְׂרֶה

רשי"י

(ט) שר הסריסים. שהיה שר על משרתי המלך.
 (י) אשר מנה. אשר הזמין וסיפק: כגילכם.
 שקורין מאישטרי"צ אל"ה: (יב) גם. לשון נסיון:

ביאור על פי המלבי"ם

יֵרָאֶה אֶת פְּנֵיכֶם כפני אנשים זעפים -
 רעים, מחמת חולשה, וישים ליבו לכך כיון
 שישווה אתכם לילדים האחרים, ויראה
 שפניכם רעות מן פני הילדים האחרים
 אֲשֶׁר כָּגִילְכֶם, וְחִיבַתֶּם אֶת רֵאשֵׁי לְמֶלֶךְ.

(יא) אחרי שראה דניאל שמצא חן וחסד
 בעיני שר הסריסים, ידע שאף שהוא
 עצמו לא יתן להם מאכלים אחרים, מכל
 מקום יעלים את עיניו ממעשי המלצר
 הממונה על מאכליהם, כיון שגם אם יגלו
 את מעשי המלצר לא ייענש השר
 מחמתו, וַיֹּאמֶר דָּנִיָּאל אֶל הַמֶּלְצָר, אֲשֶׁר
 מָנָה שֵׁר הַסְּרִיסִים עַל דָּנִיָּאל חֲנֻנְיָה
 מִישָׂאֵל וְעִזְרִיָּה, ולא אמר לו כפי שאמר
 לשר הסריסים שאינו רוצה להתגאל
 במאכלי המלך.

(יב) אלא הציע בפניו את הדברים כאילו
 המאכלים הדשנים והמשובחים של המלך
 אינם טובים עבורם, וזקוקים הם
 למאכלים פשוטים יותר, ולכן אמר לו, נִסְגָּא
 [נסה] נָא אֶת עֲבָדֶיךָ יָמִים עֶשְׂרֶה, שזהו

גדולה, שביזה את שולחן המלך ומאכליו
 באומרו שהם מגואלים בעיניו, גמר
 בדעתו למסור נפשו על הדבר [ולכן רק
 דניאל אמר את הדברים בלשון זו, כיון
 שחשב שהמלך רוצה לעשותו לעבודה
 זרה. אבל חנניה מישאל ועזריה לא אמרו
 כן בפירוש].

(ט) וַיִּתֵּן הָאֱלֹהִים אֶת דָּנִיָּאל לְחֹסֵד
 וְלִרְחֻמִּים לְפָנָיו שֵׁר הַסְּרִיסִים, ולא רק
 שלא הענישו על דבריו, אלא ריחם עליו,
 ודיבר עמו דברים רכים.

(י) וַיֹּאמֶר שֵׁר הַסְּרִיסִים לְדָנִיָּאל, יֵרָא אֲנִי
 אֶת אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר הוּא זֶה שֶׁמָּנָה
 [הזמין] אֶת מְאָכְלֵכֶם וְאֶת מִשְׁתֵּיכֶם, ואם
 לא תאכלו ממאכלים אלו הרי זה בזיון
 למלך, וייחשב הדבר כמרידה במלכות,
 ואם לא אגלה את הדבר למלך, או אם
 אתן לכם מאכלים כשרים משולחן המלך,
 כמו זרעונים, שלא יהיה בכך מרידה
 במלכות, כי תאכלו ממאכלי המלך,
 מתיירא אנוכי מדבר אחר, אֲשֶׁר לָמָּה

וַיִּתְּנוּ-לָנוּ מִן-הַזֹּרְעִים וְנֹאכְלָה וּמִים וְנִשְׁתָּה: יג וַיִּרְאוּ לְפָנֶיךָ מְרֵאִינוּ
 וּמְרֵאָה הִילָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת-בֶּגְ הַמֶּלֶךְ וְכַאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה
 עִם-עַבְדֶּיךָ: יד וַיִּשְׁמַע לָהֶם לְדַבֵּר הַזֶּה וַיִּנָּסֶם יָמִים עֲשָׂרָה: טו וּמִקְצַת
 יָמִים עֲשָׂרָה נִרְאָה מְרֵאֵיהֶם טוֹב וּבְרִיאֵי בָשָׂר מִן-כָּל-הִילָדִים
 הָאֲכָלִים אֶת פֶּת-בֶּגְ הַמֶּלֶךְ: טז וַיְהִי הַמְּלָצֵר נִשְׂא אֶת-פֶּת-בְּגָם וַיִּין
 מִשְׁתֵּיהֶם וַנִּתֵּן לָהֶם זֶרְעִים: יז וְהִילָדִים הָאֱלֹהִים אֲרַבְעָתָם נָתַן לָהֶם
 הָאֱלֹהִים מִדַּע וְהִשְׁכֵּל בְּכָל-סֵפֶר וְחֻכְמָה וְדַנְיָאֵל הַכֵּין בְּכָל-חֲזוֹן

רשי"י

מן הזרועים. מין קטניות תחת פת צג: (יג) וכאשר תראה. לפי מה שמראה עשה: (טז) נושא את פת בגם. נטלו לעלמו:

ביאור על פי המלבי"ם

המֶלֶךְ, ואף שבדרך הטבע אין הזרעונים מבריאים את הגוף כל כך כמו בשר ויין, היה הדבר בדרך נס, שיהיה מראיהם טוב יותר משאר הילדים.

(טז) וכיון שראה זאת המלצר המשיך לנהוג איתם כן, ובפרט שהיה לו ריוח מהדבר, ויהי המְלָצֵר נִשְׂא לעצמו אֶת פֶּת בְּגָם וַיִּין מִשְׁתֵּיהֶם, וַנִּתֵּן לָהֶם לאכול זֶרְעִים.

(יז) וְהִילָדִים הָאֱלֹהִים, אֲרַבְעָתָם, חנניה, מישאל, עזריה ודניאל, שמנעו עצמם מלאכול מאכלות אסורות, נָתַן לָהֶם הָאֱלֹהִים מִדַּע וְהִשְׁכֵּל, בְּכָל סֵפֶר וְחֻכְמָה, וְדַנְיָאֵל שעלה עליהם בכך שמסר את נפשו על הדבר, וכפי שהתבאר לעיל שהיה בסכנה גדולה כשאמרו לשר הסריסים שאינו רוצה להתגאל במאכלי המלך, זכה לדרגה נוספת, והבין בְּכָל חֲזוֹן,

הזמן שהמאכלים שאוכל האדם משפיעים על מראהו, וַיִּתְּנוּ לָנוּ בימים אלו מן הַזֹּרְעִים, וְנֹאכְלָה. וּמִים יתנו לנו במקום היין, וְנִשְׁתָּה.

(יג) ולאחר אותם עשרה ימים, וַיִּרְאוּ לְפָנֶיךָ מְרֵאִינוּ, וּמְרֵאָה הִילָדִים האחרים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת בֶּגְ הַמֶּלֶךְ, וְכַאֲשֶׁר תִּרְאֶה עֲשֵׂה עִם עַבְדֶּיךָ.

(יד) וַיִּשְׁמַע לָהֶם המלצר לְדַבֵּר הַזֶּה, כי הוא לא חשב שיש למלך ענין בכך שיאכלו דוקא מאכלים אלו, אלא שרצון המלך רק שיהיו בריאים וחזקים, וכיון שבין כך לא יראה אותם המלך עד סיום השנים שהם מתלמדים בהם, לא חשש לנסות את הדבר לימים ספורים, וַיִּנָּסֶם יָמִים עֲשָׂרָה.

(טו) וּמִקְצַת [-ובסוף] אותם יָמִים עֲשָׂרָה, נִרְאָה מְרֵאֵיהֶם טוֹב, וּבְרִיאֵי בָשָׂר, יותר מן כָּל הִילָדִים הָאֲכָלִים אֶת פֶּת בֶּגְ

וְחַלְמוֹת: יח וְלִמְקַצַּת הַיָּמִים אֲשֶׁר-אָמַר הַמֶּלֶךְ לְהֵבִיאָם וַיְבִיֵאם שָׁר
הַסְּרִיסִים לְפָנָיו נְבֻכַדְנֶצַּר: יט וַיְדַבֵּר אִתָּם הַמֶּלֶךְ וְלֹא נִמְצָא מִכֶּלֶם
כְּדָנִיֵּאל חֲנַנְיָה מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה וַיַּעֲמָדוּ לְפָנָיו הַמֶּלֶךְ: כ וְכָל דְּבַר
חֲכָמַת בִּינְיָה אֲשֶׁר-בִּקֶּשׂ מֵהֶם הַמֶּלֶךְ וַיִּמְצְאוּ עֵשֶׂר יָדוֹת עַל
כָּל-הַחֲרָטְמִים הָאֲשָׁפִים אֲשֶׁר בְּכָל-מַלְכוּתוֹ: כא וַיְהִי דָנִיֵּאל עַד-שְׁנַת
אֶחָת לְכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ:

ב א וּבְשַׁנַּת שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת נְבֻכַדְנֶצַּר חָלֵם נְבֻכַדְנֶצַּר חַלְמוֹת

לומר שזהו כורש הראשון שלפני אחשורוש ולדברי
האומר שכל דברי מלכות נחטכין על פיו נאמר
כורש זה הוא דריוש השני אחר אחשורוש וצימי
דריוש המדי שהשליכו לגוב אריות לא ירד מגדולתו
שנאמר (לקמן ו) ודניאל דנא הללו צמלכות דריוש
וצמלכות כורש פרסאה למדנו שצימי כורש הראשון
היה נגדולה: (א) ובשנת שתיים דמלכות

(יח) אשר אמר המלך להביאם. שיצאו לפניו:
(כ) החרטומי. אלו ששואלי צימי מתים
צעלמות מתים כמה דלת אמר שחיק עלמות שחיק
טמיה: האשפים. אלו שדוחקים צמול כך מפורש
צמחומא: (כא) ויהי דניאל. נגדולה צצול עד
שנת אחת לכורש המלך לדברי האומר התך זה דניאל
ולמה נקרא שמו התך שחמכוו מגדולתו לריכין אנו

ביאור על פי המלבי"ם

ידות בחכמה על כל החרטמים [-חכמי
הטבע] האשפים [-החוזים בכוכבים]
אשר בכל מלכותו.

הבא לעיתים בהקין, וְחַלְמוֹת הבאים
בזמן השינה [ולא הבין רק את מקצת
הדבר, אלא את 'כל' החזון והחלום].

(כא) וַיְהִי דָנִיֵּאל בהיכל מלך בבל עד
שנת אחת לכוֹרֶשׁ הַמֶּלֶךְ, כי באותו זמן
עזב את היכל מלך בבל וקבע את
מושבו בשושן.

(יח) וְלִמְקַצַּת הַיָּמִים - ובקצה וסוף
אותם שלש שנים, אֲשֶׁר אָמַר הַמֶּלֶךְ
לְהֵבִיאָם לפניו, וַיְבִיֵאם שָׁר הַסְּרִיסִים
לְפָנָיו נְבֻכַדְנֶצַּר.

פרק ב

(א) וּבְשַׁנַּת שְׁתַּיִם לְמַלְכוּת נְבֻכַדְנֶצַּר,
כלומר, בשנה השניה למלכותו הגדולה
והכללית של נבוכדנצר, לאחר שנלחם
בירושלים פעם שניה והחריב את בית
המקדש, ולאחר שכבש את כל האומות
ומלך על כל העולם, חָלֵם נְבֻכַדְנֶצַּר
חַלְמוֹת, כלומר, חלום שהיה מורכב מכמה

(יט) וַיְדַבֵּר אִתָּם הַמֶּלֶךְ - דיבר עם כל
הילדים שנאספו וגדלו בבית המלך,
וְלֹא נִמְצָא מִכֶּלֶם כְּדָנִיֵּאל חֲנַנְיָה
מִיִּשְׂאֵל וְעִזְרִיָּה, וַיַּעֲמָדוּ תָמִיד לְפָנָיו
הַמֶּלֶךְ, בהיכלו.

(כ) וְכָל דְּבַר חֲכָמַת בִּינְיָה אֲשֶׁר בִּקֶּשׂ מֵהֶם
הַמֶּלֶךְ, כאשר היו עומדים לפניו, והיו
משרו ויועציו, וַיִּמְצְאוּ עֵדִיפִים עֵשֶׂר